

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Harri Hämäläinen

Kirjausohje LUHTI-asetietojärjestelmälle

Ampuma-aseen hallinnollinen poisotto

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Tradenomi

Liiketalouden tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

Maaliskuu 2021

Tekijä(t) Otsikko	Harri Hämäläinen Kirjausohje LUHTI-asetietojärjestelmälle
Sivumäärä Aika	30 sivua + 2 liitettä 23.3.2021
Tutkinto	Tradenomi
Tutkinto-ohjelma	Liiketalouden ammattikorkeakoulututkinto
Suuntautumisvaihtoehto	Kauppa, hallinto ja oikeustieteet
Ohjaaja	Riikka Hiidenkari
<p>Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Helsingin poliisilaitoksen kanssa. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten saadaan Helsingin poliisilaitoksen haltuun ottamien aseiden hallinnollinen prosessi ja aseiden säilyttäminen yksinkertaisemmaksi. Organisaatiouudistuksen jälkeen toimintoihin on tullut rajapintoja, joissa prosessi ei toimi kunnolla.</p> <p>Opinnäytetyö on tyypiltään toiminnallinen opinnäytetyö. Viitekehys rajattiin käsittelemään prosessissa havaittuja käytännön kirjausongelmia ja siihen liittyen hyvän ja toimivan ohjeen tekemistä. Teoreettista tukea sain alaan liittyvistä laeista ja asetuksista. Organisaation sisäinen ohjeistus tulee sisäministeriöstä ja poliisihallituksesta. Työnantajan sisäiset ohjeistukset ja määräykset liittyvät enemmän talon sisäisiin prosesseihin.</p> <p>Tausta-aineistona käytettiin ohjeen tekijän omaa kokemusta ja ammatillista osaamista yhdistettynä esimiesten ja organisaation osaamiseen ja tukeen. Tueksi ongelman hahmottamiseen tein sähköpostikyselyn pienelle rajatulle ryhmälle. Kyselyllä pyrin selvittämään Luhtia epäsäännöllisesti käyttävän henkilöstön osaamisen Luhtin käytössä ja heidän näkemyksensä ongelmakohdista.</p> <p>Selvityksen tuloksena loin perehdytysoppaan henkilöstön käyttöön. Ampuma-aseisiin liittyvään sisäiseen prosessiin pitää tehdä muutoksia. Ohjeistusta voidaan parantaa ja yksinkertaistaa prosessia. Perehdytysohje julkaistaan intranetissä ja se on siellä kaikkien käytettävissä. Asevalvontayksikkö suunnittelee ja toteuttaa sisäistä koulutusta henkilöstölle prosessien parantamiseksi.</p>	
Avainsanat	Perehdytysopas, ampuma-ase, LUHTI, kirjausohje, haltuunotto,

Author(s) Title	Harri Hämäläinen Manual for LUHTI - weapons information system
Number of Pages Date	30 pages + 2 appendices 23 March 2021
Degree	Bachelor of Business Administration
Degree Programme	Economics and Business Administration
Specialisation option	-
Instructor(s)	Riikka Hiidenkari, Senior Lecturer
<p>This thesis was conducted in collaboration with the Helsinki Police department. The objective of the thesis was to find the methods of how to simplify the administrative process and the storage of the Helsinki police department weaponry which were confiscated. After the organizational reform interfaces have been recognized where the process is not working properly.</p> <p>The thesis is functional in style. The frame of reference was limited to handle already identified practical recording problems and associated with it to create well working functional instructions. Theoretical support was taken from the laws and regulations related to the field of expertise. Internal guidelines of the Helsinki police department come from the Ministry of the Interior and the National Police board. The internal guidelines and regulations of the employer are more related to internal processes of the department.</p> <p>Own experience and professional expertise of the author together with the knowledge and support of the superiors and the police organization was used as a background material. To perceive the problem an email survey was sent to a small limited group. The meaning of the survey was to discover the state of competence and vision of the employees which are using the LUHTI- system irregularly.</p> <p>The result of this study was a creation of an orientation guide for staff use. Changes has to be made to internal processes in relation to the firearms. Instruction can be improved, and the process can be simplified. The orientation guide will be published in Intranet of the Helsinki Police department and from there it is available to the staff. The Arms Control Unit will design and implement internal training for the staff to improve processes.</p>	
Keywords	orientation guide, firearm, LUHTI, recording guide, seize

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Työn tausta ja lähtökohdat	2
1.2	Organisaatio	3
1.3	Käytetty termistö	4
2	Lupahallinto	5
2.1	Poliisin lupahallintostrategia 2017–2021	5
2.2	Lupahallinnon strategiset tavoitteet	5
2.3	Helsingin poliisilaitoksen lupahallinto	6
2.4	Laillinen perusta	7
2.4.1	Perustuslaki	8
2.4.2	Hallintolaki	8
2.4.3	Laki poliisin hallinnosta	9
2.4.3	Ampuma-aselaki	9
2.5	Lupatyypit ja niiden myöntäminen sekä peruuttaminen	9
3	LUHTI-asetietojärjestelmä	12
3.1	Henkilön tiedot -haku	13
3.2	Aseen tiedot -haku	14
3.3	Asiat -tiedon haku	16
3.4	Katkaistu haku	16
3.5	Järjestelmän puutteet ja ominaisuudet	16
3.6	Aseisiin kohdistuva toimenpiteet ja päätökset	17
3.6.1	Poisotto	17
3.6.2	Takavarikko	17
3.7	Aseen luonti järjestelmään	18
3.8	Aseen tarkastus	19
3.9	Aseiden hävitys	20
3.10	Kuolinpesän aseet	20
3.11	Armon vuosi -aseet	20
4	Perehdytysohjeen teko	21
4.1	Järjestelmäkirjausten merkitys ja ero	21
4.2	Aseisiin kohdistuvat toimenpiteet ja päätökset	22
4.3	Ohjeen tekeminen	22
4.3.1	Hyvän kielenkäytön vaatimus	23

4.3.2	Ohjeen käskymuoto	24
4.3.3	Olennaisen tiedon tunnistaminen	24
4.3.4	Ohjeen visuaalinen hahmottaminen	25
4.4	Sähköpostikysely	25
5	Johtopäätökset ja pohdinta	27
5.1	Kehitysehdotus 1	27
5.2	Kehitysehdotus 2	28
5.3	Tulevaisuuden näkymiä	28
	Lähteet	30
	Liitteet	
	Liite 1. Perehdytysohje (Salattu)	
	Liite 2. Sähköpostikysely	

1 Johdanto

Olen työskennellyt vuodesta 2009 vanhemman konstaapelin virassa Helsingin poliisilaitoksella. Minulla on kokemusta poliisissa useiden vuosien ajalta järjestyspoliisin partioinnista, johtokeskusoperaattorin tehtävistä sekä tietohallinnon haastavista tukitehtävistä. Tällä hetkellä työskentelen Hälytys- ja valvontayksikössä ampuma-aseiden lupavalvonnassa. Toimenkuvaani kuuluu kaikki aseisiin ja niihin liittyvät toimenpiteet ja prosessit.

Poliisin toiminta perustuu lakiin, kuten jo perustuslaissa säädetään (Suomen perustuslaki 1999, 2 §). Päätökset ja ratkaisut, joita kansalaisille annetaan, pitää pystyä perustelemaan ja niistä pitää pystyä kantelemaan. Poliisi antaa rikosoikeudellisia seuraamuksia eli sakkoja sekä hallinnollisia seuraamuksia. Kokemukseni mukaan ampuma-aseiden peruutus- ja haltuunottopäätös on hallinnollinen päätös, jolla voi olla suuria taloudellisia vaikutuksia. Kun kansalaisen aseet otetaan poliisin haltuun ja haltuunoton lopullisena seurauksena on valtion asehuutokauppa, taloudellinen menetys voi olla suuri.

Poliisi voi ja sen tuleekin käyttää viranomaisena harkintaa ja ottaa olosuhteet huomioon. Päätöksien pitää olla linjassa ja niiden pitää olla toistettavia. Kansalaisen pitää voida luottaa siihen, että poliisi tekee päätöksiä tietyn linjan mukaan, jolloin oikeudenmukaisuuden tunne ja luottamus viranomaiseen säilyy. Tässä poliisin ohjenuorana ovat usein hallintolaissa määritellyt hyvän hallinnon periaatteet. (Hallintolaki 2003, 6–10§). Poliisin toimintoja ohjaa vahva eettinen koodisto (Eettinen koodisto 2020). Pitkähkö urani poliisissa on osoittanut, että toimintamallien ja prosessien selkeys on tärkeää. Selkeillä ohjeilla toistettavuus paranee ja virheiden määrä vähenee.

Poliisissa kaikilla on sama peruskoulutus. Tutkinon laajuus on 180 opintopistettä ja opiskelu kestää noin kolme vuotta. (Poliisiksi (AMK) 2020.) Mielestäni Suomen poliisin osaamisen taso on korkea. Tämä näkyy esimerkiksi kansalaisten korkeana luottamuksena poliisiin (Vuorensyrjä & Rauta 2020, 9–11). Työssäni olen huomannut, että tehtävänkuvia ja toimintoja on niin paljon, että erikoistumista myös luonnollisesti tapahtuu. Esimerkiksi oman yksikköni eli hallinnollinen ampuma-aseiden lupavalvonta ja hälytys- ja valvontatoiminto, eivät ole uuden organisaatiomuutoksen myötä enää erillisiä toimintoja. Näen työssäni, että näiden toimintojen välissä on rajapinta, jossa syntyy ylimääräistä työtä osaamattomuuden ja kokemuksen puutteen takia. Tätä rajapintaa haluan

tutkimuksessani tarkastella ja selvittää, onko siihen löydettävissä jokin prosessia helpottava ratkaisu tai toimintamalli. Poliisissa on käytössä termi HTV eli henkilötyövuodet, jolla kuvataan henkilöstön määrää organisaatiossa. Poliisissa, kuten kaikissa organisaatioissa, on tärkeää käyttää kaikkia resursseja parhaalla mahdollisella tavalla. Koulutus ja varsinkin sisäinen koulutus ovat tärkeitä. Koulutukseen käytetty aika korvautuu osaamisen tason nousuna ja ajansäästönä myöhemmin takaisin.

Yksiköiden ja toimintojen välistä rajapintojen kitkaa vähentämällä voidaan saada aikaan säästöjä. Kun viranomaisella toimintatavat ja läpimenoprosessit tehostuvat, voidaan katsoa, että toiminta on tehokkaampaa. Samalla henkilöstöllä saadaan enemmän aikaiseksi.

1.1 Työn tausta ja lähtökohdat

Opinnäytetyön selvityksen kohteena on aseiden haltuunotto, takavarikointi rikosjuttuun tai hallinnollinen pois- tai haltuunotto. Olen työssäni huomannut, että kokemattomuus aseiden kanssa ja osaamattomuus tietojärjestelmän käytössä aiheuttavat ylimääräistä työtä prosessin seuraavissa vaiheissa. Ampuma-aseisiin liittyvät lait ja asetukset muuttuvat usein, niiden parissa työtä tekevät eivät aina ole perillä, miten uusia ja vanhoja lakeja ja asetuksia sovelletaan missäkin tilanteessa. Ei voida olettaa, että satunnaisesti aseiden kanssa tekemisiin joutuvat poliisit olisivat perillä näistä asioista. Kokemuksesta omassa työssäni tiedän, missä kohtaa tämä muodostuu ongelmaksi, ja tähän ongelmaan tuon oppaan tai toimintamallin, joka auttaa tekijöitä suoriutumaan prosessista paremmin.

Uuden asetietojärjestelmän ja sähköisen asiointin palvelut oli tarkoitus tulla viranomaiskäyttöön vuonna 2020. Järjestelmän kehitystyö lakkautettiin, jonka seurauksena nykyistä järjestelmää tullaan käyttämään vuoteen 2024 asti. (Ristamäki, Juha 2019). Viivästyksen takia useamman on osattava käyttää ja opetella käyttämään nykyistä järjestelmää. Tämän ohjeen tarkoitus on helpottaa oppimista.

Poliisissa ollaan tekemissä päivittäin ampuma-aseiden kanssa. Niitä tulee vastaan enenevässä määrin hälytystehtävillä partioille sekä rikostutkinnassa tehtävillä kotietsinnöillä. Aseita käsitellään omassa yksikössäni vuosittain tuhansia kappaleita. Aseiden hallussapitolupia myönnetään ja perutaan. Kuolinpesistä tulee paljon aseita poliisille. Niissä on usein paljon työllistäviä luvattomia aseita. Kansalaiset tuovat aseita ja patruunoita poliisin päivystykseen ja lupapalveluiden aulaan. Aseita haetaan ihmisten kotoa ja niitä otetaan pois ihmisiltä julkisilla paikoilla. Suomessa on n. 1,5 miljoonaa laillista asetta ja n.

600 000 aseluvan haltijaa (Ampuma-aseet. Metsästys ja ampumaharrastus selittävät aseiden suuren määrän). Luvattomien aseiden määräksi arvioidaan muutamia kymmeniä tuhansia, tarkkaa määrää ei tiedä kukaan.

Rajaan tutkimukseni siihen osaan, jossa aseita otetaan poliisin haltuun eri syistä. Kuvailen nykyisen tavan ja jos siinä ilmenee uudistettavaa, pyrin luomaan yksinkertaisen ja helpon prosessin käsitellä aseita poliisissa. Lakien, asetuksien ja poliisin sisäisten muutoksien vaikutus työn tekemiseen ja prosessien luomiseen on kuormittavaa. Yksiköiden väliset vastuualueet käyvät epäselviksi, jolloin ylimääräisen ja turhan työn osuus kasvaa organisaatiossa. Isossa kuvassa se ei ehkä vaikuta, mutta yksittäisten työntekijöiden työtaakkaa muutokset lisäävät. Mielestäni kaikki ratkaisut, jotka vapauttavat resursseja tehokkaaseen tuottavaan työhön, parantavat työprosesseja ja lisäävät osaltaan työhyvinvointia työntekijöiden keskuudessa.

Omassa työpaikassani tehtiin organisaatiomuutos, jossa lupayksikkö omana toimintonaan lopetettiin kokonaan ja sen sisältämät toiminnot siirrettiin Hälytys- ja Valvontayksikön, Rikostutkintayksikön sekä Erityistoimintayksikön sisälle. Poliisin lupahallintostrategia 2017–2021 esitti vision tuleville vuosille, jonka mukaan poliisin lupahallinnon tulee olla nykyaikainen ja vaikuttava. Sen tulee olla taloudellisesti ja toiminnallisesti tehokas asiantuntijaorganisaatio (Sisäministeriö 2017, 11). Helsingin poliisilaitoksella lakkautettiin lupahallintoyksikkö kokonaan 7/2020 ja eri osat siirrettiin kolmeen muuhun toimintoyksikköön.

1.2 Organisaatio

Poliisi on sisäministeriön alainen organisaatio ja sen toiminta perustuu kaikilta osiltaan lakiin. Eduskunta säätää lait, jotka ohjaavat poliisin toimintaa. Valtioneuvosto ohjaa poliisitoimintaa. Ohjaus tapahtuu valtioneuvoston hyväksymien periaatepäätösten ja hallitusohjelmaan kirjattujen tavoitteiden avulla. Poliisin toimialan ohjauksesta ja valvonnasta vastaa Sisäministeriö. (Poliisiasiat.)

Poliisin on kaksiportainen organisaatio. Poliisihallitus johtaa ja ohjaa operatiivista poliisitoimintaa ja kuuluu Sisäministeriön alaisuuteen. Poliisihallituksen alaisuudessa suoraan toimivat poliisilaitokset ja poliisin valtakunnalliset yksiköt. Poliisin yksiköiden tulohajauksesta vastaa Poliisihallitus. (Poliisiasiat.)

Helsingin poliisilaitos, myöhemmin HPL, on perustettu vuonna 1826. Poliisilaitoksessa työskenteli joulukuussa 2019 yhteensä 1689 henkilöä, joista 1312 on poliiseja, 59 poliisiopiskelijoita ja 319 on muita eli siviilihenkilöitä. Nykyisellään Hpl:llä on kaksi toimipaikkaa. Pasilassa on kaksi poliisitaloa sekä Malmilla on yksi toimitila. Säilytysuoja toimii vielä hetken Kisahallin yhteydessä Töölössä, mutta muuttaa piakkoin Pasilaan. Pasilassa toimii myös poliisivankila. (Helsingin poliisilaitoksen organisaatio 2020.)

Helsingin poliisilaitos vastaa Helsingin kaupungin yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta. Helsingissä, normaalin partioinnin lisäksi, poliiseja näkee muun muassa koira-, ratsu-, moottoripyörä- ja venepoliiseina. Myös poliisin valtakunnallinen valmiusyksikkö on sijoitettu Helsinkiin, samoin Poliisisoittokunta. (Helsingin poliisilaitoksen organisaatio 2020.)

Työskenneltyäni Helsingin poliisilaitoksella yli kymmenen vuotta, ovat eri toiminnot tulleet tutuiksi. Rikosten ennalta estämiseen meillä on oma toiminto, ennalta estävän toiminnan yksikkö. Osaltaan oman yksikköni toiminta on ennalta estävää toimintaa, aseiden poisotto tai haltuunotto oikealla hetkellä voi estää tapahtumia myöhemmin. Teemme yhteistyötä myös laitoksen viestinnän kanssa. Sosiaalisen median parissa laitoksellamme työskentelee esimerkiksi operatiivinen viestintäryhmä, OVI. Heidän toimintansa somessa tuo esiin sivustoja, joissa esitellään aseita. Ne saattavat aiheuttaa poliisitehtäviä. Varsinaisesta rikosten esitutkinnasta laitoksellamme vastaa rikostutkintayksikkö.

1.3 Käytetty termistö

Opinnäyteyössä käytän osittain oman ammattikuntani erikoissanastoa. Avaan termit ja niiden tarkoituksen ja esitän niistä käytetyn lyhennetyn muodon.

Työpaikkani on Helsingin poliisilaitos, myöhemmin HPL. Sisäministeriö (Sm) on sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton ministeriö Suomessa. Alueellisten poliisilaitosten esikuntana toimii Poliisihallitus, myöhemmin POHA.

Poliisi kirjaa rikos- sekä sekalaiset ilmoitukset poliisiasiain tietojärjestelmään eli Patjaan, myöhemmin patja. Lupahallinnon tietojärjestelmä eli Luhti on käytössä aseasioiden kirjaamiseen sähköiseen tietokantaan. VTJ on väestöntietojärjestelmä, josta löytyy kaikki rekisteröidyt kansalaiset. Poliisilla tarkoitan yleisesti poliisin virassa työskentelevää henkilöä.

2 Lupahallinto

2.1 Poliisin lupahallintostrategia 2017–2021

Poliisina törmää usein ajatukseen, että poliisin kanssa joutuu tekemisiin silloin, kun on tapahtunut rikos. Tavallinen kansalainen ei aina tule ajatelleeksi, että lupa-asia on yleisin syy olla yhteydessä poliisiin (Vuorensyrjä & Rauta 2020, 87). Matkustusasiakirjat eli passit ja henkilöllisyystodistukset, ampuma-aseluvat ja muut poliisin myöntämät luvat tai poliisille tehtävät ilmoitukset (mielenosoitus, ilotulitus yms.) ovat yleisiä syitä olla poliisiin yhteydessä.

Sisäministeriö asetti 17.12.2015 hankkeen, jonka tarkoituksena oli valmistella uutta poliisin lupahallintoa koskevaa strategiaa. Strategian mukaan poliisin lupahallinto on ydin-tehtäviinsä keskittyvä, tehokas ja oikeudenmukainen asiantuntijaorganisaatio. Sen tehtävänä on tukea poliisin ennalta estävää toimintaa sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden toteutumista lupaharkinnan ja lupavalvonnan keinoin. (Sisäministeriö 2017.)

Sisäministeriön julkaisu 1/2017 esittelee poliisille vahvistetun lupahallinnon vision, toiminta-ajatuksen ja strategiset painopisteet vuosille 2107–2021. Visiossa Poliisin lupahallinnon halutaan olevan nykyaikainen, sillä pitää olla vaikuttavuutta sekä sen tulee olla taloudellisesti ja toiminnallisesti tehokas asiantuntijaorganisaatio. (Sisäministeriö 2017.)

Yhteiskunnassa ja maailmassa on yhä enemmän häiriöitä ja ne vaikuttavat yleiseen turvallisuustilanteeseen. Poliisin lupahallinnon toiminta-ajatuksena on hallinnollisen päätöksenteon ja ennalta estää valvonnan keinoin rikoksia sekä yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen vaikuttavia häiriöitä. Poliisin on huolehdittava siitä, että menetelmät, henkilöstön osaaminen ja palvelun tarjoamisen tavat sekä tehokas viestintä tukevat tästä tehtävästä suoriutumista. Palvelut on järjestettävä ottaen huomioon asiakaslähtöisyys, laatu ja taloudellisuus. (Sisäministeriö 2017.)

2.2 Lupahallinnon strategiset tavoitteet

Lupahallinnon strategisena tavoitteena on huolehtia sähköisten palveluiden ja asianhallinnan ylläpitämisestä ja kehittämisestä. Niiden tulee olla asiakasystävällisiä, teknistä kehitystä tarkoituksenmukaisesti hyödyntäviä ja toiminnallisesti tehokkaita. (Sisäministeriö 2017.)

Hpl:ssa on tehostettu lupapalvelutoimintaa toimintaprosesseja kehittämällä. Vuonna 2019 sähköisen asiointin käyttöaste oli 83,8 %, mikä ylitti asetetun tavoitteen. (Helsingin poliisilaitos 2019, 3.) Sähköiset asiointipalvelut ovat toimivia, passeja ja henkilökortteja saa tilattua sähköisesti, samoin aikoja asiointiin poliisissa. Uusi, sähköinen ampumaserekisteri ei ole vielä toiminnassa. Sen arvellaan valmistuvan vuonna 2024. (Ristmäki, Juha 2019).

Sähköiset palvelut poliisilla ovat lisääntyneet ja niitä on sosiaalisessa mediassa ja muutenkin markkinoitu tehokkaasti. Hallitus on aikaisemmin julkaissut termin ”normin purkutalkoot” eli poliisikin pyrkii uudistamaan toimintoja ja prosesseja hallinnollisesti kevyemmiksi. Lupahallinnon sektori on oleellinen osa poliisin hallinnollista rikostorjuntaa. On tärkeää huolehtia merkittävän tiedon ajantasaisesta välittymisestä poliisitoiminnon eri sektoreiden ja muiden viranomaisten välillä. Koulutus on tärkeä osa ammattitaidon kehittymistä. Koulutus vahvistaa ydinosaamisen kehittymistä. Koulutus ja osaamisen jakaminen talon sisällä ja muiden organisaatioiden välillä on tärkeää. (Helsingin poliisilaitos 2019, 4.)

Tietojärjestelmien kehittäminen muiden viranomaisten ja sidosryhmien kanssa vaatii aktiivista yhteistyötä. Mitä paremmat sähköiset tietojärjestelmät viranomaisilla on käytettävissään, sitä tehokkaampaa työn tekeminen on ja sen suurempi vaikutus sillä on turvallisuuteen. Pyrkimys yhden kosketuksen periaatteeseen on hyvä, ja tätä pyrin itse selvittämään omassa tutkimuksessani. Yhden kosketuksen periaatteella pyritään nopeampana ja tehokkaampana toimintamalliin organisaation prosesseissa. (Sisäministeriö 2017.)

Poliisin pitää turvata maksullisen lupahallinnon riittävä palvelutaso, tehokkaat menettelyt ja näitä vastaavat resurssit kustannusvastaavuudesta huolehtien. Maksuttoman toiminnan resursointi on tehtävä vastaavalla tasolla. (Sisäministeriö 2017.) Lupahallintoyksikkö on poliisin organisaatiossa tuloja tuottava yksikkö, eli tuotetuista palveluista saa korvauksen, mm. passien, henkilökorttien, ampuma-aselupien ja turva-alan lupien myöntämisestä saadut tulot ovat maksullista lupahallintaa. Ajokieltopäätökset ja turvapaikkatutkinnot ovat esimerkki maksuttomasta lupahallinnon toiminnosta.

2.3 Helsingin poliisilaitoksen lupahallinto

Lupahallinnon uudistaminen aloitettiin vuonna 2018 ja se on saatettu voimaan 1.6.2020. Organisaatiouudistuksen tavoitteena on:

- lupapalveluyksiköiden tehtävien uudelleenorganisointi voimavarojen tehokkaan ja joustavan käytön varmistamiseksi
- toimintaprosessien tarkastelu ja kehittäminen
- henkilöstön kiertomahdollisuuksien edistäminen ja monipuolisen osaamisen kehittäminen; sekä
- johto- ja organisaatorakenteiden keventäminen. (Laaksonen 2018, 3.)

Helsingin poliisilaitoksen lupahallinto on omana yksikkönään purettu ja sen toiminnot on siirretty rikostutkintayksikön, erityistoimintayksikön ja hälytys- ja valvontayksikön sisään. Ulkomaalaisasiat, ne, joita poliisi vielä suorittaa ovat siirretty erityistoimintayksikköön ja ihmiskauppa- ja muut vastaavat tutkinta-asiat on siirretty rikostutkintayksikköön. Lupa-asiat, henkilöllisyys- ja matkustusasiakirjat (passit ja henkilökortit), ase- ja turva-alan luvat (ampuma-aseluvat, vartijat, järjestyksenvalvojat, turvasuojaajat, turvatarkastajat), ajo-oikeusasiat (ajokielloista päättäminen, lupien peruminen ja ajoterveyden valvonta) ovat uudessa organisaatiossa Hälytys- ja valvontayksikön sisällä.

Lupavalvonta pitää sisällään ampuma-aseiden sekä yksityisen turva-alan lupien myöntämistä ja peruuttamista. Lupavalvonta on ennalta estävää toimintaa, siinä pyritään vaikuttamaan ja selvittämään ennakkoon, kuka ja millä perusteella erilaisia lupia saa. Henkilöitä haastatellaan ja heille asetetaan tiettyjä vaatimuksia hakemuksien suhteen. Toisaalta lupia myös perutaan, peruutusharkinnan tai rikostutkinnan vuoksi, määrääjäksi tai kokonaan. Poliisi valvoo aktiivisesti eri keinoin, syyllistyykö eri lupien haltijat toimintaan, jossa lupien oikeutta joudutaan tarkastelemaan. (Poliisi 2020.)

2.4 Laillinen perusta

Poliisi on toimivaltainen viranomainen ampuma-aseisiin liittyvissä lupa-asioissa ja niiden valvonnassa. Oikeutusta valvovat Poliisihallitus, sisäministeriö, valtioneuvosto ja eduskunta. Tätä poliisille annettua hallintotehtävää säätelee muun muassa perustuslaki, hallintolaki, laki poliisin hallinnosta sekä ampuma-aselaki. EU:n lainsäädäntö antaa omalta osaltaan oikeudet ja velvollisuudet ampuma-aseasioihin liittyen (EU-direktiivi 2017/853).

2.4.1 Perustuslaki

Ampuma-aseiden määrän ja käytön hallinta on demokraattisen yhteiskunnan turvallisuuden turvaamisen perustehtävä. Suomen perustuslaki määrittelee pykälässä 124§ hallintotehtävän antamisesta. Laki määrittelee julkisen hallintotehtävän kuuluvaksi viranomaiselle. Tehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain säädetyllä lailla. Laissa pitää varmistaa, että sen perusteella suoritettava julkinen hallintotehtävä ei vaaranna kansalaisen perusoikeuksia, oikeusturvaa eikä muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Mikäli tehtävä sisältää merkittävää julkisen vallan käyttöä, tehtävä voidaan antaa vain viranomaiselle. (Suomen perustuslaki 1999, 124 §.)

Ampuma-aseisiin liittyvät tehtävät ja toimenpiteet ovat merkittävää julkisen vallan käyttöä, joten tehtävää ei voida poliisilta ulkoistaa. Tällä tarkoitetaan lupapolitiikan, aseiden määrän ja laadun hallintaa ja valvontaa. Kuten perustuslaissa on määritelty, tämä on merkittävää julkisen vallan käyttöä ja sitä voi suorittaa vain viranomainen. Tässä kohtaa on hyvä huomata, että on muitakin viranomaisia kuin poliisi (puolustusvoimat, tullit, rajavartiolaitos yms.).

2.4.2 Hallintolaki

Hallintolaissa määritellään hyvän hallinnon määritelmä ja oikeusturvan toteutuminen hallinnon palveluissa. Lailla pyritään edistämään myös hallinnon tuottamien palveluiden hyvää laatua sekä tuloksellisuutta. Laissa säädetään ja määritellään mitä hyvän hallinnon perusteisiin kuuluu sekä mitä menettelyä eri hallintoasioissa noudatetaan. Laissa määritellään myös viranomaiset, laitokset, virastot ja yhdistykset, jotka hoitavat julkisia hallintotehtäviä. (Hallintolaki 2003.)

Viranomaisen tai viranomaisen valtaa käyttävien on kohdeltava kaikkia hallinnossa asioivia kansalaisia tasapuolisesti. Käytössä olevaa toimivaltaa saa käyttää vain lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Kansalaisiin kohdistuvien toimien pitää olla puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään. Aiemmin esiin tuotu poliisin eettinen koodisto perustuu isolta osaltaan näihin Hallintolain periaatteisiin. (Hallintolaki 2003.)

2.3.3 Laki poliisin hallinnosta

Paikallispoliisin tehtävät määritellään laissa poliisin hallinnosta. Lain mukaan paikallispoliisin pitää pyrkiä ennalta estämään rikoksia, tutkia rikoksia ja muita yleistä järjestystä tai turvallisuutta vaarantavia tapahtumia (Laki poliisin hallinnosta 1992, 7 § 1 momentti). Ampuma-aseiden osalta lupapolitiikalla ja pitämällä yllä rekisteriä aseista, aseiden haltijoista ja niiden sijainnista, poliisi pyrkii ensisijaisesti ennalta ehkäisevään rikostorjuntaan. Toimilla pyritään vaikuttamaan siihen, että aseilla ei tehtäisi rikoksia.

2.4.3 Ampuma-aselaki

Ampuma-aselain 42§ määrittää, että luvan aseiden hallintaan antaa ja peruuttaa poliisilaitos:

Aselupa on ampuma-aseen, tehokkaan ilma-aseen tai aseiden osan hallussapitoon oikeuttava lupa, johon voidaan liittää oikeus ampuma-aseen tai aseiden osan hankkimiseen (*hankkimisoikeus*) taikka valmistamiseen tai muuntamiseen yksityistä tarkoitusta varten (*yksityinen valmistamisoikeus*).

Aseluvan antaa ja peruuttaa poliisilaitos. Aseluvan erityisen vaarallisen ampuma-aseen ja sen osan hankkimiseen tai valmistamiseen tai muuntamiseen yksityistä tarkoitusta varten antaa ja peruuttaa kuitenkin Poliisihallitus tai sen määräämä poliisiyksikkö.

Asetus antaa poliisille oikeuden ja velvollisuuden myöntää ja perua ampuma-aseisiin liittyviä lupia, ottaa haltuun ampuma-aseita ja pyrkiä omalta osaltaan *ennalta ehkäisemään ampuma-aseilla tehtyjä rikoksia*. (Ampuma-aselaki 1998, 42 §.)

Poliisihallitus myöntää luvan, mikäli he eivät ole antaneet poliisilaitokselle lupaa, erityisen vaarallisille ampuma-aseille, esim. sarjatuliaseille tms.

2.5 Lupatyypit ja niiden myöntäminen sekä peruuttaminen

Kuvassa 2 esitellään kaikki erilaiset lupatyypit, joita poliisilta ja poliisihallitukselta voi hakea. Yleisin aselupa on varsinainen hallussapitolupa. Hakijan pitää olla täysi-ikäinen ja muutenkin täyttää luvan hakemisen edellytykset. (Hae aselupaa 2020.)

Rinnakkaisen hallussapito-oikeuden saa vain sellaiseen ampuma-aseeseen, johon on jollekin myönnetty varsinainen hallussapitolupa. Siihen pitää olla varsinaisen luvan haltijan suostumus. Alaikäinen, kuitenkin 15 vuotta täyttänyt voi saada huoltajien suostumuksella rinnakkaisluvan haulikkoon, kivääriin, pienoiskivääriin tai yhdistelmäaseeseen metsästystä tai ampumaurheilua ja -harrastusta varten. (Hae aselupaa 2020.)

Erityisen vaarallisten ampuma-aseiden ja aseiden osien hankkiminen on pääsääntöisesti kiellettyä. Erityisestä syystä voit saada hankkimis-, valmistamis- tai rinnakkaisluvan erityisen vaaralliseen ampuma-aseeseen. (Hae aselupaa 2020.) Tässä tapauksessa puhutaan niin sanotusta ERVA-luvasta, joka pitää sisällään erityisen tehokkaat ja vaaralliset aseet. Kokemukseni mukaan tähän asetyyppiin kuuluville aseille on vaikeaa saada lupaa. Näitä aseita löytyy usein laittomina rikollisilta ja niiden alkuperän selvittäminen on haastavaa. Poliisilta tulee pyytää myös luvan peruuttamista esimerkiksi sellaisessa tapauksessa, jossa ampuma-asetta ei enää tarvitse. (Hae aselupaa 2020.)

Poliisi voi peruuttaa hallussapitoluvan, jos

- ampumaharrastus on päättynyt
- työhön liittyvä hallussapitoluvan tarve ei ole enää välttämätön
- ase on ilmoitettu tai se on anastettu
- hallussapitoluvan haltijan käyttäytymisessä tai elämäntavoissa tapahtuu muutos, joka osoittaa haltijan olevan sopimaton luvan pitämiseen
- luvanhaltija syyllistyy rikokseen
- luvanhaltija käyttäytyy väkivaltaisesti
- luvanhaltija syyllistyy ampuma-aserikkomukseen tai -rikokseen tai rikkoo lupaehtoja. (Hae aselupaa 2020)

Poliisi voi peruuttaa myös yhteisön tai säätiön hallussapitoluvan, jos aseluvan haltija ei enää täytä luvan pitämisen edellytyksiä. Poliisi voi peruuttaa myös rinnakkaisluvan. Kun suostumuksen antanut pääluvun haltija, valtio tai alaikäisen huoltaja peruuttaa suostumuksensa, rinnakkaislupa raukeaa. (Hae aselupaa 2020.)

Järjestelmän tarjoamat lupatyypit riippuvat siitä, onko kyseessä täysi-ikäinen henkilö, alaikäinen henkilö vai yhteisö. Alla olevassa taulukossa on kuvattu lupatyypit, joita eri asiakastyypin on mahdollista hakea:

Lupatyyppi	Täysi-ikäinen henkilö	Alaikäinen henkilö	Yhteisö	Päätösviranomaisena POHA	Lupatodistus
Ampumatarvikelupa	x		x		Kortti
Ampumatarvikelupa keräilyperusteella	x		x		Tuloste
Aseenkäsitteilylupa	x				Kortti
Asekeräilijäksi hyväksyminen	x		x	x	Tuloste
Asekouluttajaksi hyväksyminen	x				Tuloste
Asevastaavaksi hyväksyminen	x				Kortti
Euroopan ampuma-asepassi	x	x			EU-passiaiho
Hallussapitolupa	x		x		Kortti (Aselupa) /lupaluettelo
Hankkimislupa	x		x		Tuloste ja kortti/lupaluettelo
Hankkimislupa ulkomailla asuvalle	x				Tuloste
Kaasusumutinlupa	x		x		Kortti
Rinnakkaislupa	x	x			Kortti
Hallussapitolupa (Valtio)	x				Ei lupatodistusta
Vastuuhenkilöksi hyväksyminen	x			x	Tuloste
Yksityinen valmistamislupa	x		x	ERVA	Tuloste ja kortti/lupaluettelo
Asealan elinkeinolupa	x		x	x	Tuloste
Kortistosityttö (H hallussapitolupa ja rinnakkaislupa)	x				Kaksoiskappale -> Kortti

Kuva 1. Luhdin ampuma-aselupatyypit

Tässä ohjeessa käsitellään vain kahta yleisintä lupatyyppiä, varsinaista ja rinnakkaista hallussapitolupaa. Järjestys- ja rikostutkinnan partio käsittelee lähtökohtaisesti tehtävillään yksityishenkilöitä ja näin käsittelee yksityishenkilöiden hallussa tai kotona olevia ampuma-aseita. Rinnakkaislupa edellyttää varsinaiselta hallussapitoluvan haltijalta suostumuksen. Rinnakkainen hallussapitolupa raukeaa, kun varsinainen hallussapitolupa raukeaa, yleensä luvan haltijan kuoleman seurauksena, mutta luvat voidaan peruuttaa myös lupaharkinnan seurauksena. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 92.)

Aselupa voidaan myöntää vain, jos asean hankkimiseen on hyväksyttävä käyttötarkoitus. Hyväksyttäviä käyttötarkoituksia ovat:

- metsästys, metsästyslainsäädännön mukaan sallittu eläinten ampuminen
- ampumaurheilu ja -harrastus
- työ, jossa ase on välttämätön
- näytös, kuvaus tai muu vastaava esitys
- museossa tai kokoelmassa pitäminen

- muistoesineenä säilyttäminen
- merkinanto
- säilyttäminen ja kuljettaminen
- vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain mukainen sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus. (Hae aselupaa 2020.)

Lupa voidaan antaa vain sellaiselle aseelle tai aseeseen osalle, joka soveltuu hyvin hakijan ilmoittamaan käyttötarkoitukseen. Ase ei saa olla käyttötarkoitukseensa nähden tarpeettoman tulivoimainen tai tehokas. Ampuma-aseluvan hakeminen ei ole enää kotipaikkasidonnainen, eli lupaa voi hakea mistä tahansa poliisilaitokselta. (Hae aselupaa 2020.)

3 LUHTI-asetietojärjestelmä

Päivittäinen työkaluni ampuma-aseiden lupavalvonnassa on asetietojärjestelmä. Lupahallinnon tietojärjestelmään LUHTI kuuluvat asetietojärjestelmä ja Turva-Rabita -järjestelmä (turvallisuusalan sekä arpajais- ja rahankeräysluvut). Asetietojärjestelmässä hallitaan ampuma-aseita, aseeseen osia ja niiden hankkimiseen ja hallussapitoon oikeuttavia lupia. Aseiden elinkaaren muodostuminen ja seuranta kuuluu olennaisena osana järjestelmän toiminnallisuuteen.

Järjestelmällä hallitaan myös Poliisihallituksen asehallinnon tehtäviä (luvat erityisen vaarallisiin ampuma-aseisiin, asealan elinkeinoluvat, keräilijäksi hyväksymiset sekä ampuma-asevalvontaan liittyvät tehtävät). Rekisteriä käyttävät laajasti myös muut viranomaiset, kuten kuvassa 2 on esitetty.

Kuva 2. Luhdin viranomaiskäyttäjät

Poliisin lupatoimistot ja Poliisihallituksen asehallinto käyttävät aserekisteriä ampuma-aseiden, aseiden osien ja asealan elinkeinolupien hallintaan. Häätäkeskus, Rajavartiolaitos (RVL), Tulli sekä Maa- ja metsätalousministeriö (MMM, metsänhoitajat ja eräpartijat) käyttävät järjestelmää pääasiassa kyselyoikeuksilla. Henkilöasiakkaiden asiakastiedot haetaan Väestörekisterikeskuksen Väestötietojärjestelmästä (VTJ). Asiakastietojen päivitykset tapahtuvat myös suoraan VTJ:stä. Poikkeuksena ulkomaalaiset henkilöt, joiden asiakastiedot ylläpidetään manuaalisesti. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 10.)

Y-tunnuksellisten yhteisöjen tiedot haetaan Virre-järjestelmästä, joka on Patentti- ja rekisterihallituksen tietopalvelu. Virre -järjestelmä hakee yhteisöjen tiedot Kaupparekisteristä ja Säätiörekisteristä. Muiden yhteisöjen asiakastiedot ylläpidetään manuaalisesti. Henkilöasiakkaiden asiakastietojen ja etsintäkuulutusten lukumäärät haetaan Patjasta. Lupakortit tilataan järjestelmän avulla kortinvalmistajalta. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 10.)

Luvussa kolme esittelen lyhyesti asetietojärjestelmässä tehtävät yleisimmät toimenpiteet. Esittämäni toimintamallit ja kirjaukset perustuvat omaan työkokemukseeni, jonka olen saanut asetietojärjestelmän päivittäisellä käytöllä.

3.1 Henkilön tiedot -haku

Henkilön hakeminen:

Henkilöt -päävälilehdellä käyttäjä voi hakea tiettyä henkilöä ja katsella henkilön tietoja. Henkilöhaun kautta käyttäjä pääsee tarkastelemaan asiakkaan lupa-asioita, asiakkaan aseita tai aseiden osien sekä lupatodistuksia, asiakkaan nimi-, osoite- ja kansalaisuushistoriatietoja sekä alaikäisen huoltajatietoja. Kaikki luonnolliset henkilöt, mukaan lukien asevastaavat ja vastuuhenkilöt, ovat henkilöitä järjestelmässä. Hakutoiminnoissa ei ole väliä, kirjoitetaanko hakusanat isoilla vai pienillä kirjaimilla. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 19.)

Asiakshaku suoritetaan seuraavasti:

1. Siirry Henkilöt-päävälilehdelle.

2. Syötä hakuehdot yhteen tai useampaan kenttään.

Koti Asiat Esineet Toimenpiteet Yhteisö **Henkilöt**

Henkilöt koti | Henkilöluettelo

Hae

Henkilötunnus:

Tekninen tunnus:

Sukunimi:

Etunimet:

Syntymäaika:

Kotikunta:

Valtio:

Katuosoite/PL:

Postinumero:

Postitoimipaikka:

3.2 Aseen tiedot -haku

Asiakkaan esineiden katselu:

Esineet -alavälilehdellä on kaksi valittavaa näkymää, ampuma-aseet ja aseiden osat sekä lupatodistukset. Aseiden ja aseiden osien katselu: Oletuksena Esineet -alavälilehdellä avautuu ampuma-aseet ja aseiden osat -linkkiotsikko, jolloin pääset tarkastelemaan asiakkaan aseita ja aseiden osia. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 22.) Järjestelmään on kirjattu aseet ja aseiden osat, jotka ovat olleet luvanvaraisia, sillä hetkellä, kun ne on poliisille esitetty. Kaikki aseet eivät ole luvanvaraisia, esim. jotkut 1800-luvulla tehdyt mustaruutiaseet, jotka ovat lupavapaita. Näiden aseiden tunnistaminen on vaikeaa, ne pitää jättää lupayksikön tehtäväksi.

Ampuma-aseet ja aseiden osat -listanäkymässä näytetään: Esineen numero (aseen sarjanumero tai aseiden osan numero). Aseessa voi olla useita numerosarjoja eri aikakausilta ja oikean tunnisteen löytäminen voi olla haastavaa. Aseissa voi olla ns. piilonumeroita,

voi mahdollisesti selvittää aseiden alkuperäisen sarjanumeron, mutta se vaatii aseiden purkamista. Selvitystyö kuuluu lupayksikölle. Aiemmin järjestelmäkirjaukseen riitti aseiden ns. runkonumero, mutta nykyinen laki velvoittaa numeroimaan myös aseiden lukon, lukkorungon ja piipun. Äänenvaimenninta ja lipasta ei tarvitse merkitä sarjanumerolla. (Ampumasevelaki 1998, 110 § b)

Ampumaseiden rekisteröinnin ja merkintöjen osalta Suomi noudattaa Euroopan unionin ampumaseveldirektiiviä ja laki tuli voimaan 15.07.2019 (EU-direktiivi 2017/853).

Aseiden sarja- ja tunnistenumerot sekä merkinnät:

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *sarjanumerolla* numeroista taikka numeroista ja kirjaimista koostuvaa, sarjaan kuulumista osoittavaa juoksevaa tunnistetta, jolla esine voidaan erottaa muista samanlaisista esineistä;
- 2) *tunnistenumera*lla numeroista taikka numeroista ja kirjaimista koostuvaa muuta kuin 1 kohdassa tarkoitettua tunnistetta, jolla esine voidaan erottaa muista samanlaisista esineistä;
- 3) *valmistusmerkinnällä* ampumaseeseen tai aseiden osaan näkyvään paikkaan pysyvästi tehtyä yksilöivää merkintää, joka koostuu vähintään valmistajan nimestä tai tuotemerkistä, valmistuspaikasta tai -maasta, valmistusvuodesta, jos se ei ole osa sarjanumeroa, ja sarjanumerosta;
- 4) *täydennysmerkinnällä* ampumaseeseen näkyvään paikkaan pysyvästi tehtyä yksilöivää merkintää, joka koostuu tuojan, siirtäjän tai luovuttavan viranomaisen nimestä, Suomen maatunnuksesta ja tunnistenumera
- 5) *tuontimerkinnällä* ampumaseeseen näkyvään paikkaan pysyvästi tehtyä Suomen maatunnuksesta ja tuontivuodesta koostuvaa merkintää;
- 6) *pakkausmerkinnällä* valmistajan nimestä, valmistuserän numerosta, patruunoiden kaliiperista ja 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua patruunan tyypistä koostuvaa patruunoiden pienimmässä myyntipakkauksessa olevaa merkintää. (Ampumasevelaki 2019, 110a §.)

Mikäli ase on käsitelty, ase tulee toimittaa lupavalvontayksikköön. Mikäli aseesta on useita tunnistetta, tällöinkin ase tulee toimittaa lupavalvontayksikköön. Mikäli tunnistetta aseesta löytyy ja ase löytyy Luhdista, käsittelijä voi tehdä haltuunotto- tai poisottomerkinnän ja sen jälkeen toimittaa ase lupavalvontayksikköön. Jos ase on käytetty rikoksen tekemiseen, lupavalvonta toimittaa ase takavarikkoyksikköön ja se kirjataan heidän varastoonsa. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 150.)

Luhdissa on esineeksi merkitty myös hallussapitolupa tai rinnakkainen hallussapitolupa. Mikäli nämä ovat muovisia kortteja, ne ovat esineenä Luhdissa ja niille voi tehdä toimenpiteitä. Niin sanotut pahviset luvat eivät ole Luhdissa esineinä eli niille ei voi tehdä erikseen toimenpiteitä. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 104.)

3.3 Asiat -tiedon haku

Voidaan hakea lupakortissa (muovinen eli uusi lupa tai pahvinen eli vanha lupa) olevan lupanumeron perusteella tietoa haltijasta tai aseesta. Tätä toimintoa käyttää lähinnä lupahallinnon ja -valvonnan henkilöstö. Muovisen lupakortin tiedot löytyvät Luhdista, kortit on Luhdissa luotu ja siellä tilattu. Vanhoissa pahvisissa luvissa on riittävä tieto sen etsimiseksi vanhasta käsikortistosta, joka on alkuperäinen poliisilaitoksilla ylläpidetty, käsin kirjattu kortisto aseluvista ja niiden haltijoista. Hakeminen on haastavaa johtuen poliisiasemien ja -laitosten lakkauttamisesta ja yhdistämisistä. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 109.)

3.4 Katkaistu haku

Johtuen järjestelmän ja sinne syötettyjen tietojen puutteellisuudesta, on tarvetta haarkoida laajemmalla haulla esineitä, joista sitten voi löytyä listaa selaamalla oikea ase, jonka merkinnöissä on puutteita. Hakua käytetään *-merkillä, eli *123456* -haulla saa esineet, joissa tuollainen merkintä tunnistuksessa on. Tähti -merkin voi laittaa eteen, taakse tai molempiin päihin hakua. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 132.)

3.5 Järjestelmän puutteet ja ominaisuudet

Oman kokemukseni mukaan, kun haetaan henkilöä hänen nimellään, sukunimi -kohtaa laitetaan sukunimi, mutta etunimi -kohtaa ei kannata käyttää, se ei tuo esiin yhtään hakutulosta. Eli henkilöä haetaan vain sukunimellä, tämän jälkeen valitaan listasta muilla tiedoilla (osoite, syntymäaika, tms.) tiedon perusteella mahdollinen oikea henkilö.

Kun ampuma-ase vaihtaa haltijaa, joissain tapauksissa kyselyä tehtäessä kyseinen ase näkyy edellisellä haltijalla tilassa ”haltijalla”, vaikka kyseessä on aseeseen uusi haltija, tämä saattaa joskus hämätä rekisterin käyttäjää. Varmistu siitä, että kenen haltijan hallussa ase on painamalla aseeseen tietoja, reaaliaikainen haltija näkyy yläpalkissa haltijatiedoissa. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 22.)

3.6 Aseisiin kohdistuva toimenpiteet ja päätökset

Lupavalvonnan ulkopuoliset poliisit kirjaavat esineisiin eli aseisiin ja aseeseen osiin kohdistuvia toimenpiteitä, joita ovat poisotto ja takavarikko. Poisotto on hallinnollinen toimenpide Luhtiin, takavarikkokirjaus kirjataan Patjaan. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 150.)

Lupatoimisto tekee seuraavat toimenpiteet, joita voivat olla haltuunottoimenpiteen luominen (saatu haltuun), luvanhaltijan kuuleminen, väliaikaisen haltuunotto päätöksen tai palautuspäätöksen tekeminen, väliaikaisen haltuunoton jatkamispäätöksen tekeminen tai haltuunotto päätöksen tekeminen järjestelmässä. Päätökset tulostetaan ja annetaan tiedoksi. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 150.)

3.6.1 Poisotto

Poliisin on viipymättä otettava ampuma-aseet, aseeseen osat tai ampumatarvikkeet pois niiden haltijalta, jos niiden väärinkäytön vaara on ilmeinen. Väärinkäytöstä epäilty voi olla luvanhaltija tai muu henkilö. Tämä toimenpide on se, jota poliisi voi käyttää sen sijaan, että kirjaisi poisotetut aseet Patja -tietojärjestelmään takavarikkoon. Toimenpide on kevyempi ja toteuttaa mielestäni paremmin Poliisin lupahallintostrategian ajatusta yhden kosketuksen taktiikasta. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 150.)

Poliisi kirjaa takavarikkoon otetut aseet patjaan, ja luhtiin kirjataan esim. saman jutun yhteydessä haltuun otetut aseet poisotto -toimenpiteellä. Näin toimittaessa aseiden alkuperän ja luvanvaraisuuden selvittää lupavalvontayksikkö, jolloin säästyy aikaa ja vältetään turhilta kirjauksilta.

3.6.2 Takavarikko

Poliisi voi takavarikoida esineitä ja asiakirjoja, jos niitä voidaan käyttää todisteena rikosasiassa, ne ovat rikoksella joltakulta viety taikka tuomioistuimien julistaa sen menetetyksi. (Pakkokeinolaki 2011, 7 luku 1 §). Mahdollinen aseelle tehty haltuunotto päätös raukeaa,

kun se takavarikoidaan tai esine tuomitaan menetetyksi valtiolle. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 152.)

Kun ampuma-ase otetaan jonkun hallusta epäiltynä rikoksentekovälineenä, se kirjataan Patjan takavarikkopöytäkirjaan rikosilmoituksen kirjauksen yhteydessä. Myöhemmin ase kirjataan Luhtiin kirjauksella ”takavarikko” ja myöhemmin oikeuden päätöksen jälkeen ase kirjataan valtiolle menetetyksi eli hävitetään tai joissain tapauksissa, harvemmin, ase palautetaan omistajalleen. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 150.)

Työssäni olen huomannut, että tässä vaiheessa prosessia ei aina tunnisteta takavarikon ja hallinnollisen haltuun oton eroja. Mielestäni olisi hyvä, että osattaisiin erottaa rikosperusteisesti takavarikkoon määrätyt aseet ja hallinnollisesti haltuun otetut aseet. Nämä ovat kaksi eri tapahtumaa. Erona on, onko asetta tai esinettä käytetty tilanteessa rikoksen tekemiseen tai onko kyseisessä tilanteessa esineen hallussa pitäminen ja esittelemineen itsessään rikos. Mikäli näin on, ja henkilöllä on hallussaan muita luvallisia aseita, ne otetaan hallinnollisella perusteella poliisin haltuun. Ampuma-aselain 97§ antaa poliisille mahdollisuuden suorittaa kotietsintä. Sama laki antaa oikeuden päästä kotirauhan suojaamaan paikkaan ampuma-aseen, ampuma-aseen osan, patruunoiden, tai erityisen vaarallisten ammusten haltuun ottamiseksi epäillyn rikoksen johdosta, taikka vaarallisen teon tai tapahtuma estämiseksi (Ampuma-aselaki 1998, 97 §). Kotietsinnästä ja sen toteuttamisesta säädetään tarkemmin pakkokeinolaissa ja poliisilaissa. Poliisin olisi mielestäni tärkeää myös hallita näihin erilaisiin toimenpiteisiin liittyvä lainsäädäntö aseiden osalta.

Tähän haasteeseen tartun myös suunnittelemassani ohjeessa. Tämän ohjeen tarkoituksena on auttaa oppimaan ero takavarikon ja poisoton käytössä toimenpiteenä. Käytännön muuttamisella pyritään vähentämään turhien kirjauksien määrää ja aseiden siirtelyä varastoyksiköstä toiseen.

3.7 Aseen luonti järjestelmään

Ennen uuden esineen luomista on riittävän laajalla hakutoiminnolla varmistettava, ettei esine ole ennestään järjestelmässä. Lähes aina vain uudet, valmistetut aseet pitäisi lisätä uutena järjestelmään. Aseet, jotka ovat aiemmin olleet pahvisilla luvilla, pitää tarkastuttaa poliisilla, kun niihin haetaan uutta lupaa tai rinnakkaislupaa. Aseen pakollisia kenttiä ovat: esineen numero, toimintatapa (pl. tehokas ilma-ase), kaliiperi ja merkki. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 66.)

LUHTI-ASE-tutkija ja poliisimies -käyttöoikeudella on oikeus luoda uusi ase tai aseiden osa järjestelmään. Huomaa kuitenkin, että jo järjestelmässä olevan aseiden tai aseiden osien tietojen muokkaaminen edellyttää aina vähintään LUHTI-ASE - Asetarkastaja/ hakemusten vastaanottaja -oikeuksia. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 129.)

Jos poliisi ei löydä tehtävällä haltuun otettua, poisotettua tai takavarikoitua asetta asetietojärjestelmästä, hänen kuuluu kirjata rikosilmoituksen tekohetkellä muistioon tiedot, mitä hän osaa aseesta katsoa, ja ilmoittaa asiasta tutkijalle ja aselupavalvonta-yksikköön. Aseita ei saa luoda järjestelmään kuin siihen oikeudet omaava, eli käytännössä lupavalvonnan henkilöstö. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 129.)

3.8 Aseiden tarkastus

Aseiden tai aseiden osien tarkastus ja esittäminen suoritetaan, kun asiakas on ostanut esineen hankkimisluvalla tai yksityisellä valmistamisluvalla ja tulee esittämään asetta tai aseiden osaa hallussapitoluvan saamiseksi. Aseiden tarkastus on tehtävä myös rinnakkaislupaa haettaessa silloin, kun haetaan rinnakkaislupaa ennen vuotta 1998 myönnettyyn hallussapitolupaan ja asetta ei ole aiemmin esitetty. Aseiden tai aseiden osien tarkastuksesta ja aseiden tai aseiden osien esittämisestä kirjataan toimenpiteet järjestelmään. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 66.)

Tarkastaja tarkastaa aseiden ja varmistaa, että ase on asiakkaan palauttaman hankkimisluvan mukainen. Kun kyseessä on asekeräilijä, tarkastetaan keräilysuunnitelmasta, onko hankittu ase keräilysuunnitelman mukainen. Tarkastuksen yhteydessä kaikki aseiden tiedot tarkastetaan ja tarvittaessa korjataan. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 66.)

Kaikki aseet eivät ole Luhdissa. Aikoinaan, kun järjestelmä otettiin käyttöön 1990 -luvulla, kaikkia aseita ei voitu siirtää tai kirjata vanhasta käsikorttijärjestelmästä uuteen järjestelmään. Syitä oli useita, mutta suurin syy oli käsikortistossa olevien aseiden sarjanumeromerkinnät. Aseita ja niiden sarjanumeroita, tunnisteita ei ollut aiemmin merkitty minkään käytössä oleva tavan mukaan ja eri puolilla suomea oli merkitty aseet erilaisilla merkinnöillä rekisteriin. Kansalaisilla oli paljon aseita, joissa oli kyrillisin kirjaimin merkinnät, ja niiden tulkinnoista johtuvien epäselvyyksien takia aseita ei voitu sähköiseen järjestelmään viedä. Rekisteriä luotaessa ei voitu velvoittaa kaikkia suomen ampuma-aseiden haltijoita tulemaan poliisiasemille aseitaan näyttämään. Edelleenkin poliisille tulee, varsinkin kuolinpesistä, paljon aseita, jotka eivät ole sähköisessä asetietojärjestelmässä

eikä niille ole löydettävissä lupakortteja, näitä aseita kohdellaan luvattomina aseina. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 138.)

3.9 Aseiden hävitys

Poliisilaitokset ja poliisin muut yksiköt säilyttävät väliaikaisesti huutokaupattavia, valtiolle luovutettuja ja valtiolle menetettyjä aseita omissa varastoissaan. Aseita toimitetaan aika ajoin asehallintoon. Kun ase tai aseosa romutetaan, tieto kirjataan järjestelmään omana toimenpiteenään. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 143.)

Helsingin poliisilaitos toimittaa kaikki hävitettävät, ampuma-aserekisterissä olevat tai sinne luodut aseet aina Poliisihallituksen asehallintoon Riihimäelle. Mikäli ampuma-ase ei ole rekisterissä, eikä sitä tai sen alkuperää ole selvitettävissä, ase luodaan rekisteriin ja lähetetään hävitettäväksi. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 143.)

3.10 Kuolinpesän aseet

Väestötietojärjestelmästä tulee automaattisesti tieto henkilön kuolemasta, ja henkilön luvat raukeavat automaattisesti. Jos kuolinpesällä on aseita tai aseosa omistuksessaan 4 kuukauden päästä kuolemasta, kuolinpesä nostetaan työjonoon. Kuolinpesä poistuu aktiivisesta työjonosta, kun aseiden paikka vaihtuu, kuolemasta on kulunut 6 kk tai käyttäjä laittaa ruksin Poista työjonosta -kenttään. Kuolinpesänhoitajalle lähetetään muistutuskirje ja ohje aseiden hoitamisesta. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 198.)

Poliisille tulee paljon kuolinpesiin kuuluvia / kuuluneita aseita vuosittain. Usein jälkeläisille tulee yllätyksenä, että kuolinpesässä on aseita. Usein pesästä löytyy aseet, mutta ei niiden hallussapitoon oikeuttavaa ns. ”pahvista” lupakorttia. Nämä luvat on usein annettu aikoinaan jo nykyään lakkautetuissa poliisilaitoksissa / -piireissä, ja alkuperätiedon saaminen on usein työlästä ja usein tietoa ei pystytä saamaan.

3.11 Armon vuosi -aseet

Asiakas voi luovuttaa luvattoman aseosa, aseosaosan tai ampumatarvikkeita poliisille niin sanottuna armon vuosi -aseena ja täten välttää mahdolliset rikosoikeudelliset seuraamukset (Laki ampuma-aselain muuttamisesta 2003, 68a §). Jos aseelle ei löydy omistajaa, aseosa luovuttanut henkilö voi luovuttaa aseosa valtiolle, pyytää poliisia huutokauppaamaan sen hänen lukuunsa, hakea itse aseelle lupaa, myydä aseosa toiselle henkilölle

tai deaktivoida ase. Luvattomat esineet eivät pääsääntöisesti ole järjestelmässä. Kun on tarkistettu, että asetta ei ole järjestelmässä, käyttäjä lisää ase ja valitsee oman yksikkökoodinsa kenttään Yksikkö, jonka hallussa ase on. Aseelle ei tule omistajaa. (LUHTI-asetietojärjestelmä 2020, 138.)

Armon vuosi -aseiden käsitteessä tärkeintä on, että kansalainen toimittaa löytämänsä ampuma-aseet, niiden osat ja ampumatarvikkeet vapaaehtoisesti viivytyksettä viranomaiselle. Yhteiskunnalle ja viranomaiselle tärkeintä on, että luvattomat aseet palautetaan poliisille ilman pelkoa rangaistuksesta. (Laki ampuma-aselain muuttamisesta 2003, 68a §).

4 Perehdytysohjeen teko

4.1 Järjestelmäkirjausten merkitys ja ero

Tarve tämän oppaan tekemiseen tuli omien työtehtävieni hoidossa esiin tulleiden ongelmien havaitsemisesta. Aikaisemmin kaikki aseisiin liittyvät toimenpiteet suoritettiin asevalvontayksikössä. Uuden organisaation seurauksena lupayksikkö lakkautettiin ja toiminnot jaettiin muihin yksiköihin. Yksiköiden välille tuli toimintoja, jotka aiheuttivat päällekkäistä työtä. Päällekkäisyyttä ja virhekirjauksia, jotka vaikuttavat lähinnä sisäisiin prosesseihin, tulee enemmän kuin aikaisemmin.

Rikos- ja hallinnollinen prosessi ovat eri prosesseja ja niiden seuraamukset ovat erilaisia. Rikosperusteisesti voidaan ottaa takavarikkoon esineitä ja asioita, esimerkiksi juuri ampuma-aseita. Rikoksen tekovälineenä, akuutissa tilanteessa käytetty ase otetaan takavarikkoon (Pakkokeinolaki 2011, 7 luku 1 §). Tapahtuman tai teon seurauksena henkilön muut lailliset aseet otetaan hallinnollisen prosessin seurauksena poliisin haltuun. Hallinnollisessa prosessissa tehdään haltuunotto, väliaikainen haltuunottopäätös ja peruutus päätös. (Ampuma-aselaki 1998, 91 §.)

Näiden kahden prosessin erottaminen tulee usein esiin työssäni ampuma-aseiden lupa- ja valvonnassa. Se, kummasta tilanteesta on kyse, vaikuttaa myös järjestelmäkirjauksiin, joita tehdään. Erilaiset virhekirjaukset ovat tyypillisiä ja aiheuttavat lisää työtä ja tietenkin myös hidastavat toimintaa. Rikosilmoituksen kirjaaminen ja siihen liitettävä takavarikkopöytäkirja on tuttuja jokaiselle poliisille, eli tilanteessa on tietyllä tavalla helppoa laittaa kaikki esineet takavarikkoon.

Takavarikot kirjataan Patjaan takavarikkopöytäkirjaan. Aseiden ja esineiden haltuunotot ja poisotot kirjataan Luhtiin. Syntyvä kirjausongelma tulee esiin tässä vaiheessa. Kun aseet ja esineet siirtyvät organisaation sisällä varastopaikasta toiseen, pitää ensin purkaa Patjaan tehdyt kirjaukset ja sen jälkeen kirjata aseet ja esineet Luhtiin. Mielestäni Poliisihallituksen tahtotilan mukainen yhden kosketuksen -taktiikka jää nykyisessä toimintamallissa toteutumatta.

4.2 Aseisiin kohdistuvat toimenpiteet ja päätökset

Luhdissa aseet ovat esineitä, samoin kuin aseiden osat ja lupakortit. Poliisi voi kirjata järjestelmään toimenpiteet ”poisotto” ja ”takavarikko”. Poliisin on viipymättä otettava ampuma-aseet, aseiden osat tai ampumatarvikkeet pois niiden haltijalta, jos niiden väärinkäytön vaara on ilmeinen. Väärinkäytöstä epäilty voi olla luvanhaltija tai muu henkilö. (Ampuma-aselaki 1998, 91 §.) Poisotto voidaan tehdä esimerkiksi, kun henkilö, jolla on hallussaan aseita, laittaa sosiaaliseen mediaan kuvan, jossa hän esittelee niitä. Varsinaista rikosta tai lupien peruuttamiseen johtavaa ei tässä ole tapahtunut. Poliisilla on kuitenkin valvovana lupaviranomaisena velvollisuus tutkia olosuhteet ja luvanhaltijan voimassa oleva oikeutus aselupien pitämiseen. Poliisi voi ottaa henkilön aseet haltuun ja käynnistää lupaharkinnan. (Ampuma-aselaki 1998, 91 §.)

4.3 Ohjeen tekeminen

Tarve ohjeen tekemiseen tuli sen jälkeen, kun uuden asetietojärjestelmän kehittäminen lopetettiin siinä esiin tulleiden haasteiden takia. Poliisilla on käytettävissään useita järjestelmiä. Kuten varmaan monelle on tuttua, mikäli jotakin järjestelmää ei käytä säännöllisesti, sen oppiminen jää vajavaiseksi tai sitä ei opettele ollenkaan. Luhdin piti jo poistua käytöstä ja sen opettelemiseen ei ole kannattanut panostaa, vaan odotella uutta järjestelmää. Luhti on käytössä vielä ainakin 4 vuotta ja niille, jotka haluavat sen käyttöä opetella, on mielestäni hyvä olla ohje. Ohjeen on tarkoitus olla saatavilla myös mobiililaitteella käytettäessä.

Lähdin ohjeen tekemisessä siitä, mitä itse yleisemmin ja useimmin kirjaan Luhtiin ja miten. Tietojärjestelmäkirjauksissa peruskirjaukset ovat niitä, joita tehdään useimmin. Luhdissa yleisin haku on henkilön haku, eli haetaan tietoa siitä, onko tietyllä henkilöllä tai hänen ilmoittamassaan osoitteessa asetietoja. Toiseksi yleisin haku on aseiden tiedon hakeminen. Tätä hakua käytetään, kun poliisilla on hallussa ase ja siitä pitää saada tietää,

kuka sen omistaa tai onko ase ylipäänsä rekisterissä. Usein poliisitehtävällä riittää ennakotietona se, onko kohteessa aseita tai mahdollisesti henkilöitä, jolla saattaisi ase olla. Tämän tiedon poliisipartio saa usein tehtävälle mentäessä alkutietoina hätäkeskuksesta. Tehtävän suunnitteluvaiheessa tiedustelua tehtäessä olisikin syytä tarkistaa asetiedot Luhdista.

Toin ohjeeseen oman kokemukseni ja näkemykseni Luhdin peruskirjauksista. Pysin yksinkertaiseen ja luettavaan ohjeeseen. Ohjeen pitää olla saatavissa aina, kun sille on tarvetta. Helsingin poliisi toteutti hiljattain projektin, jossa kaikille työntekijöille jaettiin älypuhelin, jossa on nykyään käytössä paljon erilaisia palveluita ja lisää tulee koko ajan. Riippumatta vuorokauden ajasta, poliisin intranetistä on hyvä olla saatavilla ohjeita ja tietoa, jotka edesauttavat tehtävien suorittamista. Tämäkin ohje on tarkoitus saattaa intranettiin kaikkien käytettäväksi, jolloin siitä saa parhaan hyödyn irti.

Ohjeen tekemisen taustalla on ajatus työajan säästöstä. Poliisissa on useita päällekkäisiä prosesseja ja toimintoja, joiden hoitaminen useimmiten vaatii työssä hankittua erityistä osaamista. Maailma muuttuu teknisesti vaativammaksi ja julkiselle sektorille tulee myös enenevässä määrin tuottovaatimuksia ja -odotuksia. Organisaation käyttämän resurssin tulee myös tuottaa ja tuloksia pitää syntyä. Jokainen uusi toimintamalli tai tapa tehdä asioita tehokkaammin on käytettävä hyväksi.

4.3.1 Hyvän kielenkäytön vaatimus

Viranomaisen pitää käyttää asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä (Hallintolaki 2003.) Vaatimus koskee viranomaisen kielen käyttöä asiakkaiden suuntaan, mutta hyvä tapa olisi vaatia samaa viranomaisen sisäisessä kielen käytössä.

Ohjeita on moneen lähtöön, mutta niihin kaikkiin sopivat yleensä saman tyyppiset kirjoittamisen periaatteet. Tekstistä pitää käydä ilmi helppolukuisessa muodossa, kenen mitäänkin pitää tehdä. Joskus on tarpeen myös tietää, miten, miksi tai missä ajassa ja järjestyksessä asiat pitää tehdä. Jos ohje perustuu vaikeaselkoiseen lakitekstiin, lainkin muotoiluun saa ja pitää koskea. (Vinkkejä ohjetekstin tekijöille, 2021.) Ohjeen lukijan pitää kuitenkin pystyä luottamaan siihen, että ohje on laillinen ja oikea.

4.3.2 Ohjeen käskymuoto

Poliisi on käskysuhteisiin perustuva linjaorganisaatio ja usein tehtävillä annetaan käskyjä tehdä jotain. Mielestäni käskemisen helppous ja samalla vaikeus on juuri sen selkeydessä ja yksinkertaisuudessa. Käskeminen on vaikeaa, koska siihen kuuluu yksinkertaisia ja selkeitä sanoja ja termejä ja jokaisen pitää osata käskyn sisältö ja tarkoitus. Toisaalta se on helppoa ja käskemällä saadaan aikaiseksi paljon ja nopeasti asioita. Myös Kotimaisten kielten keskus kehottaa käskymuodon käyttöön ohjeissa. Käskyjä käyttämällä lukija hahmottaa, kenen pitää tehdä ja mitä. (Vinkkejä ohjetekstin tekijöille, 2021.)

Poliisilla on käytettävissään kymmeniä erilaisia rekistereitä ja käyttöjärjestelmiä ja kaikkien osaaminen ja hallitseminen ovat haastavia. Tämän on jo monivuotinen urani poliisissa osoittanut. Useat järjestelmät ovat sellaisia, joita käytetään vain satunnaisesti. Tekemässäni kyselyssä, jota käydään tarkemmin läpi kohdassa 4.4, tuli esiin, että viisi seitsemästä vastaajasta ei ollut käyttänyt Luhtia. Nykyinen toimintamalli, jossa toimenpiteet kirjataan patjaan, ei kannusta tutustumaan luhtiin.

Usein ohjeita ja järjestelmien käyttämistä kysytään muilta, joilla tiedetään olevan asiassa kokemusta ja osaamista, mutta aina ei voi kysyä. Työssä törmää usein tilanteeseen, jossa olisi tarvetta ohjeelle, joka olisi helposti saatavilla ja käytettävissä. Poliisi on töissä aina, vuorokauden ajasta riippumatta. Yöllä ei ole saatavilla samalla tavalla osaavia kollegoita, joilta kysyä. Siksi on hyvä olla olemassa ohjeita, joista saa nopeasti ja helposti ratkaisuja ongelmiin.

4.3.3 Olennaisen tiedon tunnistaminen

Mikä on olennaista tietoa, kuka sen päättää? Tietojärjestelmiä voi käyttää usealla tavalla ja päätyä samaan tulokseen. Ohjeen tarkoituksena on auttaa kirjaamisten tekemisessä. Mielestäni on tärkeää, että ohjeen tekijä tuntee ja tietää omakohtaisesti ohjeen kohteena olevan ohjelman tai järjestelmän. Hänen pitää pystyä asettumaan ohjeen käyttäjän asemaan, nähdä mitä käyttäjä näkee tai kokee ohjetta lukiessaan. Ohjeen pitää selkeästi kertoa vaiheittain, mitä käyttäjän pitää tehdä ja mitä ohjelma tekee käyttäjän puolesta. (Vinkkejä ohjetekstin tekijöille, 2021).

Mielestäni ohjeen laatijan on tunnistettava ympäristö, jossa ohjetta käytetään ja kuka sitä käyttää. Olisi vaikea kuvitella, että täysin poliisin työtä tuntematon voisi tietää, mitä tarpeita juuri poliisilla on. Ohjeen laatijan on tunnistettava, onko ohje organisaation sisäinen

vai ulkoinen ohje. Sisäisessä ohjeessa voidaan käyttää alan ammattisanastoa, termistöä ja lyhenteitä. Mikäli ohje on monitasoinen ja hankala sisäistää, avaa käytetyt termit ja erikoissanasto. Selitä lyhenteet ja termit, missä yhteydessä niitä käytetään ja miten. Johdata ohjeen käyttäjää kohta kohdalta, kerro kuvilla ja sanoilla mitä seuraavassa näytössä pitäisi näkyä. Kerro, mitä saa, ja mitä ei saa tehdä päästäkseen ohjelman käytössä eteenpäin. Ohjeessani on esitetty kuvakaappauksilla, mitä näytössä pitäisi näkyä ja mitä seuraavaksi tehdään. Mikäli käyttäjälle tulee eteen kohta, joka ei näytä samalta kuin ohjeessa, käyttäjä saattaa lopettaa järjestelmän käytön ja opettelemisen.

4.3.4 Ohjeen visuaalinen hahmottaminen

Ohjeen tulee olla selkeästi ja visuaalisesti hahmotettavissa kokonaisuutena. Ohjeen rakenteen tulee olla selkeä, otsikoinnit ja väliotsikoinnit palvelevat ohjeen visuaalista ilmettä. Laadi ohje kronologiseen järjestykseen, esitä ohje vaihe vaiheelta, käytä apuna kuvia (kuvakaappauksia). Ohjeesta tulee käydä selkeästi ilmi, mitä on pakko tehdä ja missä järjestyksessä, että saadaan toimenpide suoritettua. Kerro, mitkä osiot ovat välttämättömiä ja mitkä eivät ole. (Vinkkejä ohjetekstin tekijöille, 2021.)

Viranomaisen laatimissa ohjeissa on pyrittävä välttämään hankalasti ymmärrettävää virkakieltä. Käytetyn kielen pitää olla selkeää ja ymmärrettävää. Käytetyn kielen laatua säätelee eräänlainen ohjeiden ohje, hallintolain 9§, jossa esitetään vaatimus hyvästä kielenkäytöstä. (Hallintolaki 2003, 9 §.) Lakitekstiä ja käyttöohjeita pitää selkeyttää ja yksinkertaistaa. Ohjeen ydin, esim. lain sisältö tai käyttöjärjestelmän tarkoitus ei saa muuttua. Ohjeessa pitää tuoda esiin alkuperäinen teksti, asetus tai käyttöohje kokonaisuudessaan lähdetiedoissa. (Vinkkejä ohjetekstin tekijöille, 2021.)

4.4 Sähköpostikysely

Tein ohjeesta ja se käytettävyydestä kyselyn rajatulle ryhmälle. Halusin testata ohjeen luettavuutta ja käytettävyyttä. Ohjetta ei ole saatu vielä ladattavaksi mobiililaitteisiin, joten sitä ominaisuutta en ole vielä pystynyt testaamaan. Tein sähköpostikyselyn yhdelle Helsingin poliisilaitoksen 21 kenttäryhmästä. Ryhmässä on jäseniä 16 ja kyselyyn vastasi 7 henkilöä. Lähetin kyselyn 10.1.2021 ja annoin vastausaikaa 24.1.2021 asti. Vastausprosentti oli 37,50 %. (Liite 2).

Kyselyn tarkoituksena oli antaa tietoa Luhdin käytöstä hälytystehtävien yhteydessä. Otanta oli pieni, käsittäen vain yhden kenttäryhmän. Kysymyksiä oli viisi, joista kysymys

4 oli kaksiosainen. Halusin muutamalla kysymyksellä selvittää, ovatko Luhti ja sen käyttö tuttuja. Seitsemästä vastaajasta vain kaksi on käyttänyt Luhtia, eli järjestelmän käyttö ei ole tuttua eikä sitä käytetä säännönmukaisesti. Aikaisemmin työssäni on tullut ilmi, että Luhtia ei aina ole tarvetta käyttää esimerkiksi hälytystehtävien yhteydessä, koska hätäkeskus antaa mahdolliset asetietojärjestelmästä saadut tiedot jo tehtävänannossa. Kyselyssä kävi ilmi, että muutamalla vastaajalla ei ollut edes järjestelmän käyttöoikeuksia haettuna, eli he eivät edes voi käyttää Luhtia.

Vastaajat saivat laatimani käyttöohjeen ja kysyin sen käytöstä. Kaikki vastasivat, että pystyivät ohjeen perusteella käyttämään Luhtia. Joko kaikki olivat hakeneet käyttöoikeudet ja pystyivät ohjeen avulla Luhtia avaamaan ja kokeilemaan sen käyttöä tai sitten Luhtia oli kokeiltu sellaisen kanssa, jolla oikeudet järjestelmään on. Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että ohje on selkeä ja helppolukuinen. Palautteessa käytettiin termiä ”virkamiesystävällinen ja tiivis”, eli ilmeisesti viitattiin käytettävyyteen, johon olen pyrkinyt.

Poliisia pidetään ammattiryhmänä, joka tuntee aseet ja niihin liittyvät asiat. Kysyin, tunnistaako vastaaja yleisimmät asetyypit ja osaako hän varmistaa aseiden käyttöturvalliseksi? Vain kolme vastaajaa kertoi osaavansa kysytyt asiat. Yksi kertoi, että ei osaa näistä kumpaakaan ja kolme vastasi, että hallitsee asiat osittain. Poliisi kantaa työssään virka-asetta, yleisimmin käsiasetta. Poliisilla on myös tukiaseita, konepistooleja, haulikoita ja kiväärejä. Nämä asetyypit eivät ole suoraan tuttuja suurelle osalle poliiseja, niihin saa koulutuksen ja käyttöoikeuden erikseen lisensseillä. Nykyään tehtävillä tulee vastaan paljon oikeita aseita, replika-aseita, kaasuaseta, starttiaseita sekä itse tehtyjä ja muunneltuja aseita. Näiden aseiden erottaminen oikeasta ja toimivasta aseesta on haastavaa. Tähän ongelmaan ratkaisuna voisi lisätä koulutusta ja perehdyttää henkilöstöä lisää.

Omaan kokemukseen perustuen näen tärkeänä, että ohjeen tekijä käyttää samaa kieltä ohjeen lukijoiden kanssa. Kun olet tehnyt samaa työtä samoissa olosuhteissa, tiedä miten mikäkin asia mihinkäkin asiaan vaikuttaa, osaat nähdä esim. tämän ohjeen käytettävyyden ja selkolukuisuuden. Olen itse käyttänyt ja opiskellut työssäni useita järjestelmiä, ja helppokäyttöisyys on usein haasteena ohjeiden tekijöille. Mikäli ohjeen laatija ei ole itse koskaan kyseistä työtä tehnyt tai käyttänyt ohjelmaa oikeassa tilanteessa, sen laatiminen ei ole helppoa.

5 Johtopäätökset ja pohdinta

Organisaatiomuutos on juuri tehty ja sen seurauksena rikosprosessissa takavarikkoon otetut aseet siirrettiin takavarikkoyksikön varastoon. Hallinnollisessa prosessissa aseet ja esineet tulevat asevalvontayksikön varastoon. Muutos on mielestäni hyvä ja siltä osin selkeyttää näiden kahden prosessin eroa. Käytännön tasolla muutos ei ole onnistunut ihan halutulla tavalla. Uusi toimintamalli ja uudet ohjeet ovat aiheuttaneet tilanteita, joissa on ollut epäselvää, miten pitää toimia. Helsingin poliisilaitoksessa otetaan ampuma-aseita vastaan neljässä eri paikassa ja väistämättä se lisää virheiden mahdollisuutta.

Vaikkakin HPL lopetti erillisen lupayksikön ja siirsi sen toiminnot muihin yksiköihin, erityisosaaminen ja hankittu hiljainen tieto ei ole hävinnyt. Tätä erityisosaamista pitäisi käyttää hyödyksi, kun virtaviivaistetaan ja tehostetaan prosesseja. Poliisihallituksen yhden kosketuksen taktiikka on hyvä strategia. Mitä yksinkertaisempi ja selkeämpi prosessi, sitä helpompi se on ”myydä” muille prosessiin osallistuville. Työn määrä ei ole tulevaisuudessa vähentymässä, päinvastoin.

Tietojärjestelmät lisääntyvät tulevaisuudessa ja niistä tulee vaikeampia käyttää ja oppia. Asiat itsessään eivät ole vaikeita, raportointi ja työajan seuranta lisää järjestelmien määrää ja kirjauksiin käytettävää aikaa. On tärkeää, että valtion organisaatiot ja yleishyödylliset organisaatiot ja järjestöt käyttävät rahoituksensa järkevästi, tekemällä oikeita asioita. Kustannustehokkuus ja -järkevyyt on tullut koko ajan tärkeämmäksi kriteeriksi toiminnan suunnittelussa. Resurssien rajallisuuden vuoksi on tärkeä suunnitella ja seurata toiminnan vaikutuksia. Mikäli toiminnalla ei voida vaikuttaa ulkoisiin tekijöihin, ei voida olla reaktiivisia vaan reagoidaan vasta tapahtuneeseen. Omilla sisäisillä prosesseilla saadaan aikaan tehokkuutta ja tulosta, näihin prosesseihin voidaan vaikuttaa.

5.1 Kehitysehdotus 1

Lähdin pohtimaan tätä ongelmaa siitä ajatuksesta, että satunnaisesti aseiden kanssa poliisissa toimivat eivät osaisi käyttää Luhti-asetietojärjestelmää. Näin ei osoittautunut kyselyn perusteella. Tietojärjestelmää osataan käyttää ja sitä käytetään. Kokemukseni mukaan ampuma-aseisiin suhtaudutaan poliisissa erittäin vakavasti, varsinkin jos niitä esiintyy tehtävien yhteydessä. Kun aseet ovat poliisin hallussa, se on usein tärkein asia ja muut asiat hoituvat sen jälkeen rauhassa. Tästä eteenpäin prosessi voisi olla helpompi

ja suoraviivaisempi. Tässä kohtaa päätöksen tekoa pitää muuttaa. Tähän voidaan vaikuttaa parhaiten hyvällä ohjeella ja sisäisellä koulutuksella.

Näkisin, että organisaatiossa tulevaisuudessa aseisiin liittyvät asiat hoidettaisiin kokonaan keskitetysti. Prosessi ja toimintamallit voisivat olla yksinkertaisempia ja suoraviivaisempia. Kaikki aseet, joita muut yksiköt organisaatiossa käsittelevät, osaavat tai ottavat poliisin haltuun, tuotaisiin aina yhteen ja samaan paikkaan, yhdellä toimintamallilla. Kun aseet otetaan prosessiin aina alkuun samalla kaavalla ja heti alusta sen hoitaa asiaan perehtyneet henkilöt, säästyy aikaa ja vaivaa koko prosessissa. Asevalvontayksikkö ottaa aseet käsittelyyn, selvittää aseiden omistajan tai haltijan, laillisuuden tai laittomuuden ja jakaa esineet sen jälkeen omiin sisäisiin prosesseihin. Suurin osa aseista päätyy joka tapauksessa lupahallinnon prosessin kautta haltuun otetuiksi ja yksikön varastoon. Ne aseet, jotka pitää tutkia teknisillä tutkimuksilla toimitetaan heidän varastoonsa. Aseet, jotka otetaan takavarikkoon, toimitetaan takavarikkovarastoon. Tämän kaiken tekisi koostusti asevalvontayksikkö.

5.2 Kehitysehdotus 2

Toinen kehitysehdotus on, että asevalvontayksikkö luo intranettiin hyvät, mobiililaitteilla käytettävät, kuvalliset ohjeet. Tämän yhteyteen suunnitellaan koulutuspaketti, jota muut yksiköt voivat tilata. Koulutuspaketti sisältää Luhti-asetietojärjestelmän kirjauksia ja käyttämistä. Koulutuksen toinen osio sisältää esittelyn ja koulutuksen eri asetyypeistä. Ei ole itsestään selvää, että kaikki tuntevat aseiden tekniikan ja miten ase saadaan otettua haltuun turvallisesti ja osataan tehdä vaarattomaksi. Tehtävillä tulee vastaan paljon erilaisia itse tehtyjä aseita ja muunneltuja aseita, joiden käyttöturvallisuuden varmistaminen saattaa olla haastavaa jopa ammattilaiselle. Sisäinen koulutus on edullisin ja nopein tapa oppia ja opettaa. Organisaatiossa on paljon niin sanottua hiljaista tietoa. Tämä tieto pitää saada jaettua muille. Meillä on organisaatiossa säännöllisesti koulutuspäiviä, ja tämä aihe sopisi niihin hyvin. Mitä selkeämpiä ovat ne prosessit, jotka eivät ole omaa ydinprosessia, sitä enemmän jokaiselle jää aikaa hoitaa omaa tehtäväänsä.

5.3 Tulevaisuuden näkymiä

Uutisissa on yhä useammin mainittu ampuma-ase rikosten tekemisen yhteydessä. Ruotissa on jo pitkään käyty tietyillä alueilla eräänlaista sotaa eri rikollisjärjestöjen kesken, ja usein niissä on tullut sivullisia uhreja. Rikollisjärjestöt käyttävät jopa käsikranaatteja ja

sotilaskäyttöön tarkoitettuja aseita riidoissaan. Usein nämä väkivallanteot liittyvät huumekauppaan ja siihen liittyviin kiistoihin. Ulkomaiset kansainväliset rikollisjärjestöt ovat usein taustalla huumerikollisuudessa. Huumekauppaan liittyy suuret voitot ja niitä ollaan valmiita suojelemaan, usein aseilla. Suomessa ennaltaehkäisevä työ, jolla pyritään saamaan luvattomia ja laittomia aseita pois rikollisilta ja katukaupasta, on tuottanut tulosta. Lainsäädännön ja eri valvontakeinojen avulla pyritään saamaan laittomat aseet ajoissa poliisin haltuun, jotta niille ei pääse syntymään laittomia markkinoita.

Yhä useammin selviää, että rikollisten käyttämät aseet ovat peräisin muualta, ulkomailta tuotettuja tai ulkomaisten rikollisliigojen Suomeen mukanaan tuomia. Aseita maailmalla ja Euroopassa riittää, niiden ostaminen Tor-verkossa ei ole vaikeaa. Poliisin Suomessa on varauduttava, ja näkisin, että poliisi on ajoissa liikkeellä pyrkiäkseen välttämään Ruotsin tilanteen. Henkilöstön koulutuksella ja uusimpien tekniikoiden ja ohjelmien avulla on mahdollista saada tilanne hallintaan ja pysymään hallinnassa.

Lähteet

Ampuma-aseet. Metsästys- ja aseharrastus selittää aseiden suuren määrän. Sisäministeriö. <https://intermin.fi/poliisiasiat/ampuma-aseet>. Luettu 20.3.2021.

Ampuma-aselaki 9.1.1998/1. Finlex. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980001>. Luettu 1.1.2021.

Eettinen koodisto 2020. Poliisi. <https://poliisi.fi/eettinen-koodisto>. Luettu 20.3.2021.

EU-direktiivi 2017/853. Amending Council Directive 91/477/EEC on control of the acquisition and possession of weapons. Directive (EU) 2017/853 of the European Parliament and of the Council. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2017/853/oj>. Luettu 20.3.2021.

Hae aselupaa 2020. Poliisi. <https://poliisi.fi/hae-aselupaa>. Luettu 20.3.2021.

Hallintolaki 6.6./2003/434. Finlex. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>. Luettu 1.1.2021.

Helsingin poliisilaitoksen organisaatio 2020. Poliisi. <https://poliisi.fi/organisaatio-ja-johto-helsingin-poliisilaitos>. Luettu 20.3.2021.

Helsingin poliisilaitoksen toimintakertomus 2019. Tilinpäätökset ja toimintakertomukset. <https://poliisi.fi/tilinpaatokset-ja-toimintakertomukset>. Luettu 10.12.2020.

Hyvän kielenkäytön vaatimus, 9§. Hallintolaki 6.6.2003/434. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434#O1L2P9>. Luettu 23.3.2021

Laaksonen, Juha 2018. Lupatoiminnan kehittäminen ja lupapalveluyksikön tehtävien uudelleen organisointi 2018. Raportti. Helsingin poliisilaitos.

Laki ampuma-aselain muuttamisesta 2003/804. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/al-kup/2003/20030804>. Luettu 21.3.2021.

Laki poliisin hallinnosta 14.2.1992/110. Finlex. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920110>. Luettu 20.3.2021.

LUHTI-asetietojärjestelmä 2020. Poliisihallitus 2020. Lupahallinnon tietojärjestelmä. Kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi. Luettu 9.10.2020.

Pakkokeinolaki 22.7.2011/806. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110806>. Luettu 1.1.2021.

Poliisi 2020. Passi, henkilökortit, luvat. <https://poliisi.fi/passit-henkilokortit-luvat>. Luettu 7.4.2021.

Poliisiasiat. Sisäministeriö. <https://intermin.fi/poliisiasiat>. Luettu 20.3.2021.

Poliisiksi (AMK) 2020. Poliisiammattikorkeakoulu. <https://polamk.fi/poliisiksi-amk>. Luettu 6.8.2020.

Rikoslaki 39/1889. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>. Luettu 1.1.2021

Ristamäki, Juha 2019. Poliisin aserekisteri rajusti myöhässä – valmistuu neljä vuotta aiottua myöhemmin. Iltalehti. 8.11.2019. <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/410d86d0-7f6a-4d17-b264-2a43e785ce34>. Luettu 7.7.2020.

Sisäministeriö 2017. Poliisin lupahallintostrategia 2017–2021. Sisäministeriön julkaisuja 1/2017. Päivitetty 11.1.2017. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79145>. Luettu 3.10.2020.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. Finlex. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perustuslaki>. Luettu 6.8.2020

Vinkkejä ohjetekstin tekijöille, 2021. Kotimaisten kielten keskus. https://www.kotus.fi/kielitieto/hyva_virkakieli/ajankohtaista_virkakielesta/ohjeita_ohjeista.21283.news. Luettu 2.1.2021.

Vuorensyrjä, Matti & Rauta, Jenita 2020. Poliisibarometri 2020: Kansalaisten arviot poliisin toiminnasta ja Suomen sisäisen turvallisuuden tilasta. Sisäministeriön julkaisuja 12/2020. Päivitetty 15.7.2020. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162345/SM_2020_12.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 20.3.2021.

Liite 2. Sähköpostikysely

Sähköpostikysely 15.1.2021

LUHTI-asetietojärjestelmän käyttöohje

Kysymys 1:

Oletko käyttänyt LUHTI -tietojärjestelmää?

Kysymys 2:

Pystytkö ohjeen mukaisesti hakemaan tietoa / kirjaamaan tietoa LUHTI -järjestelmään?

Kysymys 3:

Onko liitteenä oleva ohje selkeä ja helppolukuinen?

Kysymys 4: a.

Tunnistatko eri asetyypit?

Kysymys 4: b.

Osaatko tehdä asean turvallisesti käsitellä?

Kysymys 5:

Mikä on omistamani pienoispistoolin sarjanumero ja lupanumero sekä luvan voimassaoloaika?

Vastajat: 6/16

	1	2	3	4	5	6
Kysymys 1	E	E	E	E	K	K
Kysymys 2	K	K	K	K	K	K
Kysymys 3	K	K	K	K	K	K
Kysymys 4 b.	K/ osa	E	K / osa	K / osa	K	K
Kysymys 4 a.	K/ osa	E	K / osa	K / osa	K	K
Kysymys 5	X	E	K	K	K	K

Vastausprosentti 37,50 %